

Posudek diplomové práce Sylvie Hampalové Interkulturní sociální práce na příkladu mongolských klientů pobytového střediska Kostelec nad Orlicí

Diplomová práce Sylvie Hampalové si klade za cíl popsat specifika interkulturní sociální práce, a to na příkladu sociálních služeb, které poskytuje Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí mongolským žadatelům o mezinárodní ochranu.

Práce je přehledně členěna na teoretickou a výzkumnou část. Zatímco první část práce se věnuje interkulturní sociální práci z hlediska sociální práce jako vědního oboru (kapitoly *Sociální práce jako kulturně ovlivněný konstrukt* a *Interkulturní sociální práce*) a dále obsahuje úvod do problematiky migrace a mezinárodní ochrany, druhá – výzkumná část si klade za cíl zjistit, jak poskytované služby vnímají sami její adresáti-mongolští obyvatelé azylového zařízení. Zejména závěry výzkumné části pak slouží jako východisko k vymezení nedostatků sociálních služeb a návrhu opatření k odstranění těchto nedostatků, které obsahuje závěrečná část práce.

Úvodem bych ráda předeslala, že práci považuji za velmi zdařilou. Otázky, jimiž se budu dále zabývat podrobněji, bych ráda vyjasnila zejména vzhledem k tomu, že práce by podle mého názoru měla být nabídnuta subjektům, k nimž směřují závěrečná doporučení, a dále všem ostatním poskytovatelům sociálních služeb, kteří pracují s klienty z Mongolska.

V obecné rovině považuji za nejproblematictější samo vymezení tematu interkulturní sociální práce na příkladu mongolských klientů pobytového střediska. Práce se zaměřuje výlučně na kvalitu sociální práce poskytované pracovníky Správy uprchlických zařízení (SUZ) a zcela opomíjí další relevantní poskytovatele sociálních služeb – nevládní organizace, které v pobytovém středisku působí (a které jsou, narozdíl od SUZ, vázány požadavky stanovenými z. č. 108/2006 Sb. z., o sociálních službách). Zjištění i závěrečná doporučení opět směřují pouze k SUZ. Vnímání možných rozdílů (resp. absence takového vnímání) mezi jednotlivými poskytovateli by naopak mohla být velice zajímavá, stejně jako doporučení pro ostatní relevantní poskytovatele sociálních služeb. O to víc, že sama autorka sama naznačuje, že mongolští státní příslušníci žádají v České republice o mezinárodní ochranu zejména ve snaze (dále) legalizovat svůj pobyt, resp. se vyhnout návratu do Mongolska (přičemž o nedůvodnosti těchto žádostí by mohla svědčit i skutečnost, že od roku 1993 udělila ČR azyl pouze dvěma občanům Mongolska), a lze tedy důvodně předpokládat, že se s jinými poskytovateli sociálních služeb tito cizinci již setkali či setkají, jakmile středisko SUZ opustí.

Se zájmem jsem si také přečetla popis i výsledky dotazníkové sondy provedené mezi pracovníky sociálních služeb a studenty sociální práce v Ulánbátaru. Ačkoli je text zajímavý a pro mě nový, nejsem si jista, zda názory mongolských sociálních pracovníků na úlohu sociální práce a postavení sociálního pracovníka jakkoli korelují s názory mongolských žadatelů o mezinárodní ochranu (tipuji, že přibližně stejnou měrou, jako by korelovaly názory českých sociálních pracovníků na sociální práci s názory na sociální práci českých občanů, kteří v posledních letech žádali v zahraničí o mezinárodní ochranu). V kontextu práce jde tedy sice o poutavou vložku, její význam v kontextu práce mi ale není zcela zřejmý. Po pravdě řečeno bych od této připomínky upustila, kdyby se sama autorka v úvodu práce nevěnovala značně podrobně sociálnímu konstrukcionismu.

Bez dalších informací, které ale práce neobsahuje, nemohu souhlasit ani s tvrzením, že „složení i profesionální předpoklady týmu (pracovníků v PoS Kostelec) lze označit za vyhovující“ (str. 70). Práce se totiž nijak nevyjadřuje k tomu, zda jde o dílo náhody nebo důsledek kvalifikačních požadavků SUZ. To se jeví velice důležitým zejména proto, že SUZ (jak již bylo zmíněno), není vázána požadavky z. o sociálních službách.

Uvítala bych, kdyby doporučení obsažená v kapitole „Závěr“ byla formulována poněkud asertivněji, zejména pokud autorka považuje svá zjištění za důležitá (str. 105). Například doporučení „Pokud mají možnost /sociální pracovníci/, bylo by vhodné častěji využívat profesionální tlumočení.“ považuji za zcela nevhodné: Sociální pracovníci bezpochyby takovou možnost nemají. Není jasné, co autorka míní „profesionálním tlumočením“, za mnohem důležitější bych ale považovala apel na SUZ, aby bezprodleně upustila od využívání ostatních žadatelů o mezinárodní ochranu coby tlumočnicků. To se jeví nejenom neetickým (viz str. 71 práce), ale (nejenom) v oblasti sociální práce zcela neprofesionálním.

Z dílčích, drobnějších připomínek bych zmínila tyto:

Ohradila bych se proti názoru, že „...mongolští žadatelé o mezinárodní ochranu ... patří mezi nejpočetnější národnostní skupiny“, protože sama státní příslušnost Mongolska sama o sobě nevypovídá o národnostní příslušnosti daných osob. V kontextu této práce je naopak třeba uvážit, že sama národnostní příslušnost může být důvodem žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Jinými slovy, národnostní spíše než státní příslušnost by měla být brána v úvahu při předjímání možných konfliktů zmiňovaných autorkou na str. 71 (ubytování).

Rovněž nepovažuji za šťastnou formulaci, že „žadatelé mohou středisko svobodně opouštět“ (str. 65): Od této formulace bych buď zcela upustila, nebo režim opouštění střediska popsala.

Doporučuji sjednocení odkazů na tzv. přijímací směrnici (2003/9/ES), citovanou na str. 68, resp. 69 práce.

Z formálního hlediska doporučuji, aby ve výčtu použitých interních zdrojů bylo uvedeno, že jde o neveřejné materiály (jakkoli obtížné je pochopit, proč jsou interním materiálem texty „Charakter a rozsah sociálních práce v zařízeních SUZ MV ČR“ či „Metodika sociální práce s klienty SUZ“).

Za opravu by stály i drobné jazykové prohřešky (od neodůvodněného a hojně používaného novotvaru „úzdava“, přes nedokončenou větu na str. 105 či téměř veselou větu „Úroveň bydlení stanovuje vnitřní předpis SUZ, tzv. Standardy kvality ubytování, inspirované standardem č. 13 „Prostředí a podmínky“ Standardů kvality sociálních služeb MPSV“).

Jak jsem již uvedla shora, domnívám se, že práce je velice zajímavá, ojedinělá a užitečná. Za její největší klad považuji závěrečná (na můj vkus opatrně formulovaná) doporučení, která vycházejí z dobře podložených informací o zjištěných nedostatcích. Nedostatkem práce se mi jeví ne zcela naplněná snaha uchopit téma ve větší šíři, než diplomová práce umožnila, a zároveň – paradoxně – opomenutí dalších poskytovatelů sociálních služeb, kteří v PoS působí. V zásadě ale opakuji výše vedené, tj. že práce by měla být poskytnuta nejenom adresátům doporučení, tj. SUZ, ale i dalším poskytovatelům sociálních služeb, kteří s mongolskými občany – bez ohledu na jejich právní status v ČR – přicházejí do styku. Domnívám se, že by přinejmenším ta část práce, která pojednává o percepci sociálních služeb jejími adresáty, měla být publikována v odborném tisku.

V závislosti na výsledku obhajoby navrhuji práci hodnotit jako výbornou či velmi dobrou.

V Praze dne 19. ledna 2011

Marta Miklušáková